

УДК 336.74:334

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Єлецьких С. Я.

доктор економічних наук, професор,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8709-0496>

Колюбасва К. П.

здобувач вищої освіти,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

Чуйко А. А.

здобувач вищої освіти,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

В умовах розвитку нових форм господарювання, поширення економічних зв'язків між суб'єктами підприємницької діяльності, а також ускладнення внутрішніх виробничих і економічних взаємин, вирішальним фактором стає економія усіх видів ресурсів. Це один з найбільш раціональних шляхів розвитку виробництва, що дозволяє шляхом економічного росту на основі комплексної системи досягти економії матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і їх раціонального використання [1-7].

Посилення ролі і значення раціонального ресурсокористування висуває число першочергових проблем підвищення результативності управління процесом ресурсозбереження. Її вирішення пов'язане з реалізацією функції аналізу і розробкою методичних рекомендацій щодо оцінки ресурсозбереження на торговельних підприємствах та управління у сучасних умовах господарювання (акціонерні товариства, асоціації, об'єднання різного виду, малі підприємства, пайовий капітал).

Ресурсозбереження передбачає комплекс заходів, спрямованих на скорочення втрат сировини, матеріалів, енергії, часу та трудових витрат при збереженні або підвищенні рівня виробництва. Одним із ключових шляхів реалізації політики ресурсозбереження є виявлення та ефективне використання внутрішніх резервів підприємства. Саме резерви використання ресурсів виступають важливим джерелом зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці та поліпшення фінансових результатів діяльності підприємств [2,3].

Аналіз резервів передбачає комплексне дослідження всіх етапів виробничо-господарської діяльності – від постачання ресурсів до реалізації готової продукції та утилізації відходів. Виявлення таких резервів можливе шляхом удосконалення технологічних процесів, оптимізації структури виробництва, впровадження інноваційних технологій, сучасних методів управління та цифрових рішень.

Дослідження резервів використання ресурсів дозволяє визначити потенційні можливості оптимізації виробничих процесів, зменшення втрат, впровадження інноваційних технологій та удосконалення системи управління ресурсами. Саме тому актуалізується необхідність комплексного аналізу резервів як джерела підвищення ефективності функціонування підприємства.

Оцінка стану ресурсокористування і ресурсозбереження можлива на окремих рівнях (макроекономічний; галузевий; регіональний; мікроекономічний) і принципах [4-6]:

а) узгодження економічних інтересів: індивідуальних, флективних (корпоративних), регіональних і загальнодержавних, дотримання забезпечує необхідну мотивацію задоволення першочергових потреб суспільного розвитку;

б) системність, дотримання якого забезпечує наявність зворотних зв'язків у системі управління і дає можливість вчасно й ефективно реагувати на зміни в економіці, пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу;

в) з'єднання державного регулювання і ринкового саморегулювання економічних процесів. Дотримання його дає можливість використовувати механізм конкуренції щодо підвищення ефективності виробництва, коригувати економічні процеси відповідно до довгострокової стратегії розвитку економіки України в цілому.

У результаті проведення аналізу існує можливість розробити і реалізувати систему заходів, спрямованих на ліквідацію нераціональних витрат за рахунок поліпшення використання усіх видів ресурсів.

Від об'єктивності і точності оцінки результатів діяльності підприємств багато в чому залежить ефективність роботи з удосконалення систем управління як на макро-, так і на мікрорівні. Складність такої оцінки полягає в тім, що самі показники роботи підприємств найчастіше виявляються досить суперечливими. У цьому зв'язку для всебічної оцінки діяльності господарського об'єкта найбільш значимі фінансово - економічні показники в процесі аналізу результатів роботи підприємств пропонується об'єднати в один інтегральний показник» [4]. Використання показників ресурсоемності і ресурсозбереження в практиці аналізу і прогнозування сприяє розширенню можливостей суб'єкта господарювання, у маневруванні усіма видами ресурсів; розвитку завзяття конкретних виконавців, ощадливому використанню ресурсів і отриманих коштів. Наявність зовнішніх і внутрішніх резервів обумовлює раціональне використання ресурсів. Під резервами ресурсозбереження потрібно розуміти і вишукувати варіанти зниження споживання ресурсів на цілі, що не дають позитивних результатів. Резерви є результатом між фактичним досягнутим станом використання ресурсів і можливо більш повним к використанням. Резерви є джерелом ресурсозбереження. Дослідження резервів використання ресурсів як джерела ресурсозбереження є важливим теоретичним і практичним завданням, яке сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємств в умовах нестабільного економічного середовища та дефіциту ресурсів. На основі наведених підходів до встановлення сутності ресурсозбереження з урахуванням визначених особливостей у ресурсозабезпеченості торгівлі проведено систематизацію резервів за джерелами ресурсозбереження у таблиці 1.

Отримати результати аналізу дозволять спрогнозувати систему заходів спрямованих на поліпшення діяльності суб'єктів господарювання за рахунок більш раціонального використання усіх видів ресурсів.

Інтереси суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності лежать в площині двох стадій кругообігу коштів, тобто в сфері виробництва й у сфері обігу. Протягом перехідного періоду найважливішими факторами стабілізації економіки є прискорення оборотності коштів та оптимізація співвідношення тривалості їх перебування в зазначених сферах. Використовуючи ці фактори за інших рівних умов можна вивільнити частину оборотних коштів і використати їх як джерело інвестицій для розширення виробництва в процесі його диверсифікації [7].

У результаті дослідження встановлено, що резерви використання ресурсів відіграють важливу роль у формуванні системи ресурсозбереження на підприємстві. Ключовими напрямами реалізації резервів ресурсозбереження є: удосконалення технологічних процесів, впровадження енерго- та матеріалозберігаючих технологій, оптимізація структури виробничих витрат, зменшення витрат і відходів, а також підвищення рівня організації виробництва та трудової дисципліни.

Резерви використання ресурсів як джерело ресурсозбереження

Вид ресурсів торговельного підприємства	З позиції ресурсозбереження як процесу	З позиції ресурсозбереження як умови	З позиції ресурсозбереження як результату
Фінансові	1. Своєчасність надходження документів за розрахунками. 2. Своєчасність здійснення платежів за отримані кредитні ресурси. 3. Наявність на підприємстві документального підтвердження матеріально-відповідальної особи. 4. Впровадження комерційної таємниці на підприємстві. 5. Зниження впливу фінансових ризиків.	1. Наявність програм соціальної підтримки кадрів.	1. Обсяг чистого прибутку. 2. Розмір соціальних виплат працівникам підприємства.
Матеріально-технічні	Зменшення втрат при зберіганні запасів	Оновлення основних засобів підприємства	Зростання фондоддачі, фондоозброєності підприємства.
Інформаційні	Перевірка достовірності інформації та джерел її надходження	Наявність сучасних ППП для управління ресурсами підприємства	Пришвидшення обробки фінансової інформації, прискорення прийняття фінансових рішень щодо ресурсозбереження
Трудові	Оптимізація чисельності персоналу.	Наявність доплат та премій за впровадження ресурсозберігаючих заходів на кожному підрозділу підприємства.	Зростання продуктивності праці.

Джерело: укладено авторами за матеріалами [5-7]

Значний потенціал має також використання сучасних інформаційних систем та цифрових інструментів для моніторингу, аналізу та прогнозування ефективності використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гончаров В. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2018. 384 с.
2. Герасимчук З. В. Управління ресурсним потенціалом підприємства : монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т, 2017. 312 с.

3. Єгорова О. В. Ресурсозбереження як фактор підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 45–49.
4. Онищенко С. В. Ресурсозбереження на підприємствах: теорія, методологія, практика : монографія. Харків: ХНЕУ, 2019. 312 с.
5. Чумак Л. Ф. Резерви підвищення ефективності використання ресурсів підприємства. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2021. № 9. С. 90–96.
6. Шкарлет С. М. Інноваційний розвиток підприємств в умовах сталого розвитку: монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 245 с.
7. Яременко О. Л. Проблеми ресурсозбереження в промисловості України. *Економічний простір*. 2020. № 164. С. 88–94.

УДК 338.518

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ТОВАРОЗНАВСТВІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Завадських Г. М.

кандидат економічних наук, доцент,

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3240-3870>

Москальов Р. І.

здобувач освітнього ступеня бакалавра,

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

Сучасний розвиток продовольчого ринку супроводжується активним впровадженням інноваційних технологій, які суттєво змінюють традиційні підходи до товарознавства, менеджменту та торговельної діяльності. Зростання вимог споживачів до якості й безпечності харчових продуктів, посилення конкуренції та цифровізація економіки зумовлюють необхідність застосування нових інструментів контролю, оцінки та просування продовольчих товарів. У цьому контексті товарознавство перестає бути лише галуззю, що займається класифікацією й визначенням якості продукції, і перетворюється на важливу складову інноваційного управління торговельними процесами.

Однією з ключових тенденцій є цифровізація товарознавчої експертизи. Сучасні лабораторні комплекси все частіше оснащуються автоматизованими системами аналізу, які дозволяють значно підвищити точність досліджень та скоротити час отримання результатів. Штучний інтелект і машинне навчання дедалі активніше використовуються для прогнозування змін якості, визначення терміну придатності в реальних умовах зберігання, а також автоматичного сортування продукції за низкою параметрів.

Важливе місце у сучасному товарознавстві займають інноваційні підходи до маркування та простежуваності продовольчих товарів. Використання QR- та RFID-маркування забезпечує можливість зберігати та передавати значно більші обсяги інформації, ніж традиційні штрихкоди, та створює умови для повної простежуваності продукції на всіх етапах її руху - від виробництва до полиці магазину. Впровадження цифрових паспортів товарів і технології блокчейн дозволяє підвищити прозорість ланцюгів постачання, унеможливити фальсифікацію даних та формує новий рівень довіри між споживачами й виробниками. Такі інновації мають суттєвий вплив на менеджмент торговельних підприємств, адже спрощують аудит постачальників, оптимізують документообіг і дають змогу оперативно реагувати на ризики, пов'язані з якістю продукції.